

Till årets första medlemsträff i SPF Ankaret var författaren Carina Aynsley inbjuden för att berätta om några av Gästriklands kvinnliga pionjärer. Det var spännande och mycket intressant att veta mer om dessa kvinnor, några väl kända av oss och ett par som många av oss för första gången fick lära känna.

Lorentina Wilhelmina Skogh, född Wahlgren (1850-1926), en verklig pionjär inom hotell- och restaurangbranschen. Wilhelmina uttalade i unga år att hon ville bli miljonär och begav sig ensam från Fårö till Stockholm som 12-åring. Hon började som barnflicka och fick sedan jobb som diskare, hon arbetade också i Uppsala och Gävle. 25 år gammal flyttade Wilhelmina till Gävle och arbetade på Stadshotellet. En av gästerna som senare visade sig var generaldirektör för SJ hjälpte sedan Wilhelmina få tjänst som ansvarig för järnvägsrestaurangen i Storvik. Med järnvägens utveckling och de resande såg Wilhelmina behovet av hotell och restauranger. 27 år gammal byggde hon ett eget hotell i Storvik, några år senare tog hon över järnvägshotellet i Bollnäs och därefter tog hon över ledningen av turishotellet i Rättvik, samtidigt var hon chef för Gävle stadshotell. Wilhelmina reste mycket i Europa, som London, Berlin och Paris för att få inspiration, vita dukar, blommor på borden och grönsaker var nyheter som hon tog med sig. Hon handplockades till Grand Hotel i Stockholm, Grand Hotel Royal uppfördes med vinterträdgården men budgeten överskreds och Wilhelmina fick avgå. Wilhelminas mantra var 1:a klass och hon krävde kadaverdisciplin av sina anställda.

Karolina Själander (1841-1925), var verksam i Gävle. Karolina var sjätte barnet och den enda flickan, hon lärde sig tidigt att läsa och skriva, hon studerade matematik och geologi. Hon var en period svårt sjuk, troligen i TBC. Som 29-åring fick Karolina tjänst som lärare på en kristen flickskola, senare tog hon över skolan. Med ett arv byggde hon Själanderska flickskolan. Hon var mycket sträng men med ett gott hjärta, hon gav donationer till lärarinnor och stipendier till flickor för att de skulle kunna studera utomlands.

Ida Matton (1863-1940) föddes i Gävle och var elev på Själanderska flickskolan. Hon flyttade sedan till Stockholm och studerade på konstfack, därefter till Paris där hon i huvudsak var verksam. Hon gifte sig aldrig och efterlämnad brevväxling visade på att hennes stora kärlek var australienskan Elyde Russel. 1937 återvände Ida till Gävle.

Agnes von Krusenstjerna (1894-1940) bodde 1902-1909 i Gävle på Staketgatan 1, hon var då elev på Själanderska flickskolan, hon kom från en adlig officerssläkt. Det fanns manodepressiv sjukdom i släkten och Agnes vårdades kortare och längre perioder för psykiatrisk vård. Sitt genombrott som författare fick Agnes 1920, hon var mycket produktiv och temat i många böcker var unga kvinnor som inte passade in, hon berörde sexualitet och psykisk sjukdom, det upplevdes som mycket provocerande och hon blev utslängd från Bonniers förlag. Agnes gifte sig 1921 med David Sprengel, hon dog i sviterna av en hjärntumör.

Tekla Svedlund (1871-1948) föddes i Gävle, också hon studerade på Själanderska flickskolan. Efter studenten utbildade sig Tekla till gymnastikdirektör i Stockholm och åkte till USA där hon arbetade som sjukgymnast. Åter i Gävle arbetade hon på Själanderska som gymnastiklärare, under tiden i USA blev hon bekant med korgboll/basketboll och introducerade det i Sverige när hon kom hem. Tillsammans med Karolina Själander bildade hon flera olika föreningar.

Ninni Kronberg (1874-1949) föddes som Maria Johanna Berggren i Gävle, hon kom från en grosshandlarfamilj. Farfadern grundade Berggrenska gården. Hon tog aldrig studentexamen, hon var självlärd näringsfysiolog och uppfinnare. Hon gifte sig med Erik

Bergren och genom arv ärvde de en maltfabrik, där uppfann de en metod att göra jäst. Paret separerade och Ninni flyttade till Skåne och fortsatte att uppfinna, det stora genombrottet var när hon under en period av mjölköverskott lyckades att framställa tormjolk. Ninni tog patent men som kvinna kunde hon inte starta företag. Axel Wenner-Gren gick in med kapital och lovade licens och royalty men det blev inte som Ninni tänkt, Axel Wenner-Gren sålde det vidare till SMP, Ninni kände sig lurad och rättsliga tvister blev följden. SMP bytte sedan namn till Semper!

En reflektion är att det idag är tuffare villkor på arbetsmarknaden för kvinnor men utan dessa otroliga kvinnliga pionjärer som banat väg hade det sannolikt varit ännu svårare.

Kerstin Björk